

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Sivistys, demokratia ja tieteen vapaus ovat tärkeitä ja keskeisiä lähtökohtia visiossa.

Visiosta jää pois korkeakoulujen toiminnan ydin eli koulutus ja oppiminen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

- Opetuksen ja tutkimuksen vapaus. Ammattikorkeakoulujen johtamismalli on osoittautunut tehokkaaksi. Ammattikorkeakouluissa tieteen ja tutkimuksen ja opetuksen vapaus toteutuvat perustuslain ja ammattikorkeakoululain mukaisesti jo nykyisin.
- Korkeakoulut kannustavat ja tukevat tutkimukseen perustuvaa oppimista ja kriittistä ajattelua. Se on keskeinen keino vaikuttaa sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden toteutumista.
- Tutkimuksen vapautta voidaan tukea riittävällä strategisella tutkimusrahoituksella ja akatemian "ei ohjelmiin" sidottuihin rahoituksiin. Tieteen vapauden toteutumisen kysymys on pitkälti rahoituksen lähteiden tekemistä tutkimuksen rajoituksista.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite 60% on Suomen kilpailukyvyn kannalta tarpeellinen tavoite.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

- Tavoite 60% on Suomen kilpailukyvyn kannalta välttämätön Suomen ja suomalaisten menestymisen ja kilpailukyvyn kannalta.
- Nuorten lukion suorittaneiden hakeutuminen korkeakoulutukseen toteutuu jo hyvin, kun 80% siirtyy korkeakoulutukseen kolmessa vuodessa lukion päättymisestä.
- Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan ammatillisen koulutuksen suorittaneiden siirtymisen tukemista korkeakoulutukseen. Ammattikorkeakoulut ovat tämän tavoitteen saavuttamisessa keskiössä. Koulutuksen periytyminen on tosiasia ja siksi ammattikorkeakoulut ovat keskeisessä roolissa sukujensa ensimmäisten korkeakoulututkinnon suorittaneiden ketjussa.
- Korkeakoulutukseen siirtymisen esteeksi on muodostunut ensikertalaisuus, joka lykkää korkeakoulutuksen aloittamista hakupainealoilla jopa useita vuosia. Aloituspaiikkojen lisääminen on yksi mahdollinen keino, mutta koulutuslupaus eli mahdollisuus työllistyä edellyttää tiettyä aloituspaiikkojen rajoittamista. Tosin joillakin aloilla tässä on epäonnistuttu esimerkiksi lääkäripula.
- Alueellisesti lapset ja vanhemmat. Elinkeinoelämän tarpeet. On sekava. Yhtenäistäminen.
- Lukiot ja ammatillinen koulutus riittävät valmiudet korkeakoulutuksen aloittamiseen.
- Jatkuvan oppimisen tai oikeastaan työelämässä olevien kouluttamisen vastuun lisääminen on nostettu monissa kohdissa yhdeksi korkeakoulujen uudeksi tehtäväksi. On punnittava tarkoin, onko tämä oikea suunta, kun koulutustasoa pyritään nostamaan. Työnantajat ovat löytäneet ja heille on riittävästi ja monipuolisesti tarjontaa markkinoilta. Markkinoilla on tarjolla runsaasti toimivaa täydennyskoulutusta: opin.fi ja avoimen korkeakoulutus tuo siihen osansa jo nyt ja siihen panoksen lisääminen saattaa heikentää muiden, tärkeämpien tavoitteiden toteuttamista. Näkemys siitä, että korkeakoulut tulivat markkinahinnalla markkinoille, saattaa heikentää markkinoiden toimivuutta. Panostus 60% tutkintotavoitteeseen lienee keskeisin Visio2040 koulutuksellinen tavoite.
- Maisterinimikkeen tuominen ammattikorkeakouluihin ja työelämäkokemusvaatimuksen poistaminen YAMKin osalta on kannatettavaa. Ammattikorkeakoulujen potentiaali erityisesti

kansainvälisessä koulutuksessa ja työelämän joustavana maisteripolkuna tulee siten paremmin hyödynnetyksi suomalaisten ja Suomen menestykseksi.

- Korkeakoulutuksessa alan vaihtaminen on käsityksemme mukaan jo melko joustavaa. Ammattikorkeakouluissa monet tutkinnot ovat professiokeskeisiä ja siten joustava alanvaihto sisältää riskin opintoaikojen pitenemisestä. Asiaan on silti syytä kiinnittää opetuksen järjestelyissä huomiota.
- Opiskelijoiden hyvinvointi on tärkeä ja välttämätön asia, jotta opiskelijat saavuttavat korkeakoulutetulta vaadittavat kyvyt ja osaamisen. Hyvinvoinnin ja ohjauksen osalta ammattikorkeakouluissa on tehty opiskelijaprofiilin mukaisia toimia aktiivisesti. Toimijoiden erilaisten tarpeiden vuoksi kehittämistoimet on tarkoituksenmukaista jättää pääosin tai valtaosin korkeakoulujen omaan harkintaan. Toimet ovat korkeakoulujen autonomian piirissä. Valtakunnallinen yhtenäistäminen vaatii yleensä erittäin paljon resurssia lopputuloksen toimivuuteen verrattuna.
- Vision huomio pedagogisen kyvykkyyden nostamisesta substanssikyvykkyyden lisäksi on erinomainen. Hienoa, että korostetaan tätä oppimisen näkökulmasta välttämätöntä taitoa ja kykyä kaikille korkeakoulujen opetustehtäviä hoitaville. Tämä on osittain ristiriidassa kuitenkin Vision opetuksen täydellisen vapauden näkemyksen kanssa. Opetustehtävissä hoitavan näkemys oppimisen hyvästä tekemisestä muuttuu tutkimuksen ja asiakkaiden erilaisuuden vuoksi. Siksi riittävä pedagoginen vapaus on tarpeen, mutta korkeakoululla pitää olla vahva oikeus ohjata tutkimuksen ja tiedon kautta pedagogista toimintaa korkeakoulussa.
- Lähi- ja etäopetuksen kansallisen määrittelyn laatiminen on muuttuvassa maailmassa ja asiakasnäkemyksessä outo ja hankala. Määrittelystä tulisi syntyvään työhön verrattuna tyhjä. Mikäli määrittely olisi tarkka, rajoittaisi se opetuksen ja myös korkeakoulun itsensä autonomiaa ja olisi ristiriidassa opetuksen vapauden ja myös korkeakoulujen autonomian kanssa.
- Opiskelijoiden valitseminen väylien ja polkujen kautta yhtenäiseksi tulisi aiheuttamaan vielä enemmän vaikeutta ja sekavuutta. Korkeakoulujen omat väylät ja polut ovat selkeimmän vaihtoehdot opiskelijoiden ja erityisesti nuorten vanhempien näkökulmasta.
- Bolognan prosessin vieminen loppuun. ?
- Tohtorikoulutus yhteistyössä yliopistojen kanssa.
- Korkeakouluvision yleinen näkökulma on suuruuden tehokkuus. Mahtaako tämä perustua tutkittuun tietoon? Kuntien yhdistyminen ja tehokkuus voisi olla benchmarkingin kohde. Kun toimet kohdistuvat yksilöön, korkeakouluopiskelijaan, suuruus ei johtane tehokkaampaan rahan käyttämiseen.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

- ”Uutta luova tieteellinen tutkimus” on helposti tulkittavissa liian kapealla tavalla ja siksi korkeakoulukenttää kokonaisuutena kattavampi sanoitus olisi ”Uutta luova tutkimus”
- Profilointi on tärkeä lähtökohta korkeakoulujen valtakunnallisessa työnjaossa. Profilointi ja keskeiset alat ovat osittain suhteellisen pysyviä, kuten esimerkiksi alueellinen teollisuus ja muut yritysten ja yhteisöjen tarpeet. Profilointiin sisältyy riski paikalleen jäämisestä. Profiloinnin pitää tapahtua mainittu uutta luova näkökulmasta eli profiloinnin pitää tapahtua uudistumisen ja uutta luovan kautta siten, että se mahdollistaa myös täysin uusille alueille siirtymisen.
- Korkeakoulutettujen 60% tavoite on kannatettava. Pitää silti muistaa, että erityisesti ammattikorkeakoulut ovat lisänneet tutkinto-opiskelijoiden määrää sopimuskaudesta 2021-2024 alkaen, jolloin OKM nosti tutkintokattoja. Tutkintojen laskennallinenkin suoritus aika on noin neljä vuotta. Useiden ikäluokkien pienemmät aloittajamäärät ja sitä seuraavat tutkintomäärät vaativat myös useiden vuosien työn tavoitteen saavuttamiseksi. Korkeakoulututkinnon aloittaa kuitenkin Suomessa jo vuosittain enemmän opiskelijoita kuin vastaava 20-vuotiaiden ikäluokka on.
- Ammattikorkeakouluille alueen elinkeinon tarpeista lähtevä profilointi on jo luontaista.
- kansainvälisyyden ja kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkinnon suorittaneiden osalta vision tavoitteiden toteutuminen on osaksi korkeakoulujen vaikutusmahdollisuuksien piirissä. Osittain myös OKM:n toimintamahdollisuuksien piirissä. Tavoitteen pitää läpäistä koko yhteiskunta onnistuakseen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

- Ammattikorkeakoulujen maisteritutkinnon näkeminen ja suora hyväksyminen tohtorikoulutuksen pohjatutkinnoksi vahvistaa suomalaisten osaamista ja poistaa yhden todellisuudessa näyttäytyvän umpiperän koulutuspoluista. Tämä esitys on erittäin kannatettava. Se tukee myös tohtorikoulutuksen suorittaneiden saamista yksityisenkin työelämän kehittäjiksi.
- Tohtorikoulutuksen tekeminen yhdessä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyönä on tärkeä. Ammattikorkeakouluissa tohtorikoulutus suuntautuu alueen työelämään ja siten tukee työelämän osaamisvaatimusten kasvamista.
- Korkeakoulujen oman toiminnan piiriin kuuluvat esitykset vastuullisen kansainvälistymisen toimenpiteiksi ovat kannatettavia vieraskielisen haku- ja valintamenettelyitä koskevaa ehdotusta lukuun ottamatta
- kansainvälisten opiskelijoiden valinnassa yhdenvertaisuus on tärkeä periaate. Yhdenvertaisuuden ymmärtäminen yhtenä yhtenäisenä hakutapana sopii ymmärryksemme ja kokemuksemme mukaan huonosti toimintaan, jossa toimitaan kansainvälisellä kilpailukentällä, jossa on yli kaksikymmentätuhatta kilpailijaa. Käsityksemme mukaan yhtenäinen valintatapa olisi

kansainvälisesti poikkeuksellinen. Mallia voisi harkita, jos kansainvälisestä koulutusmaailmasta löytyy benchmarkattava kansainvälisessä koulutustoiminnassa toimiva maa, joka on saanut koko valtakuntaa koskevan yhteishaun toimivaksi. Näkemyksemme on se, että vieraskielisissä koulutuksissa ei ole tarpeen toteuttaa tai edes tavoitella yhteistä yhteishakua tai -valintaa.

- lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden kuulumisen rahoitusmalliin on osa valtakunnallista koulutustehtävää. Mikäli nämä koulutukset poistuvat rahoitusmallista ja siten jättävät vahvistamatta suomalaisen korkeakoulutuksen rahoituksen kokonaisuutta, korkeakoulujen autonomian pitää olla merkittävästi suurempi koulutusten ja niiden järjestämisen osalta.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Eurooppalainen painotus ja korkeakoulujen roolit ovat kannatettavia. Rohkeutta voisi korostaa ajatuksena mennä myös nykyisten vahvuuksien ulkopuolelle. Kysymys esimerkiksi tutkimuksen, opetuksen ja muun korkeakoulutoiminnan paradigman muutoksista tekoälyn ja sen tuomien muutosten hyväksymisestä ja hyväksi käyttämisestä voisi olla myös osa suomalaista korkeakouluvisiota.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

- Kannatetaan koulutusvastuusääntelyn uudistamista. Sen pitäisi olla autonomian piirissä.
- Toimenpiteenä tekoälyn käyttö ja hyödyntäminen koulutuksessa, tutkimuksessa ja työelämässä puuttuu visiosta. Tämän pitäisi nousta esille. "Suomi haluaa hyödyntää tekoälyä tutkimuksessa, opetuksessa ja hallinnollisessa toiminnassaan ja siten saavuttaa huipputuloksia."
- Nykyinen KARVIN laadullinen arviointi kehittää ja vie suomalaista korkeakouluja eteenpäin. Numeraalisiin mittareihin keskittyvä arviointi voi pahimmillaan johtaa siihen, että korkeakoulujen panostus menee muihin asioihin kuin opiskelijoiden oppimisen ja kyvykkyyden parantamiseen sekä aluetta ja Suomea palvelevan T&Ktoiminnan ja tutkimuksen laadukkaaseen tekemiseen.
- "Korkeakoulut yhdenmukaistavat yhteistyön käytäntöjä yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa T&K-yhteistyön sujuvoittamiseksi" toimenpiteenä on tarpeen poistaa tai sanoittaa uudestaan. Valtakunnallisesti yhteiset käytännöt ovat korkeintaan hyvien käytäntöjen jakamisen tasolla, kun käytännössä yksittäiset toimenpiteet ja yhteistyösuhteet perustuvat osapuolten tarpeeseen ja kehittämistoiminnan tavoitteeseen. Toimintaa on hankala johtaa valtakunnallisilla malleilla.

- Korkeakoulutuksen rahoitus ja digitaalisuus. Digitaalisten palveluiden kehittämisessä korkeakoulujen rooli, vastuu ja rahoitus pitää harkita huolellisesti ja myös suhteessa siihen, miten viranomaisten, erityisesti koulutuksen hallinnon, hallussa olevaa dataa voidaan hyödyntää.
- Ammattikorkeakoulut saavat huomattavan pienen osan T&K rahoituksesta. Ammattikorkeakoulujen rooli työelämän kehittäjänä TKI:n kautta on kasvanut ja tullut merkittäväksi yrityksille ja yhteisöille. Siksi suurempi osa tästä rahoituksesta pitäisi tulla ammattikorkeakouluille.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Ennakoitava ja pitkäjänteinen perusrahoitus on keskeinen elementti visiossa asetettavien kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamiseksi kestäväällä tavalla.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

- Nykyinen rahoituksen jakaminen valtionhallinnossa ei ole missään suhteessa niihin tavoitteisiin, joita Visio2040:ssa korkeakoulutuksen ja välillisesti muun koulutuksen osalta tavoitellaan. Koulutuksen rahoitukseen pitää saada parlamentaarinen sitoutuminen kuten TK- rahoitukseenkin.
- Yksityisen rahan saaminen korkeakoulutuksen kehittämiseen vaatii hyvinvointivaltiollisen kulttuurin muuttamista, ei yksin korkeakouluissa, vaan yksilötasolla sekä erityisesti yrityksissä ja yhteisöissä. Siksi oletama rahoituspohjan laajentamisesta yksityisten rahoitusosuttua kasvattamalla tuskin tulee tuomaan lyhyellä tähtäimellä todellisuudessa lisää rahoitusta korkeakoulujärjestelmään. Tärkeä varmistaa, ettei rahoitus tosiasiallisesti heikkene ja tulokset samanaikaisesti.
- Toisen korkeakoulututkinnon suorittaminen on heikointa mahdollista yhteiskunnan rahoituksen käyttämistä, mikäli vision taustaoletuksia ja käytävää keskustelua muuten arvioi. Suomalaisten toimijoiden näkökulmasta toinen tutkinto lienee muuttuvassa työelämässä ja muuttuvissa osaamisvaateissa jopa välttämätön.
- Korkeakoulutuksen nykyistä voimakkaampi rajaaminen voi myös heikentää Suomen kilpailukykyä, kun tunnistetaan nykyinen alhainen koulutustaso ja se, että ennusteiden mukaan tuleva työelämä edellyttää korkeakouluosaamista. Pienten osaamiskokonaisuuksien tuoma osaaminen ei välttämättä vakuuta työelämää tai yhteiskuntaa osaamisesta. Suomalaisten oppiminen rahoittamaan itsensä kouluttaminen edellyttää myös pitkäjänteistä kulttuurin muuttamista.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosittelujen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosittelukokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Tavoitteet ovat korkeakoulutuksen näkökulmasta reagoivia. Visio tulevaisuuteen on vähäinen ellei rakenteellista uudistusta nähdä tällaisena.

9. Muut kommentit

-

Mattila Timo
Satakunnan ammattikorkeakoulu